а на папері[1], що йому надають форми й розміру полотняного рушника. Композиція їх, як і композиція пізніших вишиваних рушників, сходить в основному на таке:

Орнамент одного краю «мальовання-рушника» — це докладне повторення другої його половини. Долішній берег рушникові порізаний великими зубцями на зразок зубців мережива. Часом краї ці размальовують під торочки.

Поле над зубцями розмальовують рослинним орнаментом. Композиція його сходить на дві основні схеми:

1) Цілий орнамент дають поземими смугами — ширшими або вужчими; смуги розміщуються одна понад одною, заповнюючи тільки долішні кінці і залишаючи середню частину незаповненою.

2) Долішнім берегом ідуть ті самі орнаментальні поземі смуги; найчастіш ці смуги дають як зв'язаний орнамент; а поле над смугами орнаментують або самим тільки буйним мотивом (табл. XXXII, мал. 3), абож посередині дають більший мотив, а по краях симетрично повторюють дрібний; у дальшому розвитку цієї композиційної схеми дрібний мотив симетрично повторюють не тільки внизу, а й угорі, над осереднім мотивом. За такої композиції мальованням укривають не тільки долішні береги, але й увесь або мало не ввесь рушник: унизу — орнаментальні смуги, над ними поле, розглядане як прямокутник, заповнюють з централізованим орнаментом. В усіх випадках вісь симетрії орнаменту зорієнтована на вісь симетрії простої долішнього берега.

Мальовання на папері має тло паперу біле, що дає змогу, малюючи, користувати з усієї палети.

Мальовання під рушник, дане на ґрунті стіни, має барвне тло, що й визначає добір фарб орнаменту.

З інших композицій мальовання, що облямовує вікна та двері, подибуємо:

1) Мальовання на подобу ґірлянди, що стяжкою облямовує вікно або двері з 3-х боків, іноді з усіх 4-х боків. Ця схема безконечного орнаменту дуже поширена не то на стінах усередині хати,

[1] Паперу на це мальовання беруть дуже тонкого, цигаркового, тим часом як мотиви для наліплювання дають на звичайному писальному, грубшому папері.

ба й зокола; композиція, знана в селянок під назвою «обводки» (табл. VI, VII, мал. 1).

2) Мотив, що вінчає вікно або двері іноді на подобу фронтону; трапляється і всередині, і зокола хати (табл. II, X, XIII).

3) Зцентралізований рослинний орнамент, що його композицію визначує форма облямовання (табл. XVI, XVII, XVIII).

По селах, де настінне мальовання вмирає, або де воно вже геть зникло, вікна люблять обвішувати мусліновими завісами фабричного роблива, перев'язуючи їх барвистою стрічкою; вгорі, всередині прикріплюють зчаста квітки з кольорового паперу.

VII. Мальовання стелі.

У селах Капулівка, Олексіївка (Криворізької округи), Мишурин Ріг (Кременчуцької округи) мальовання на стелі ще недавно було дуже поширене; тепер воно трапляється дедалі рідше. Але сліди забіленого мальовання можна бачити не в одній хаті.

Композиція настельного мальовання, що є тепер, відтворює або 1) розглянену вже композиційну схему повторення одиничного мотиву (геометричного, зірки) в тій частині стелі, що над столом, у покуті (табл. XIII), або 2) частину стелі, відокремлену сволоком, розглядають як прямокутник, будуючи композиційну схему мальовання, і заповнюють однією з схем, звичайних для мальовання під килим (табл. XI, XII).

VIII. Мальовання під настінний килим.

Це мальовання дають звичайно на затильній стіні хати, над ліжком, на тім місці, де вішано ткані килими. Ґатунок мальовання поширений у всій Криворізькій окрузі. У селах Перевізні Хуторі та Капулівка «мальовання-килим» трапляється не тільки на звичайному місці над ліжком, але в тих самих господарів можна бачити це мальовання в обох хатах, на стіні в сінях, у коморі, в хижці. У різних селах це мальовання називають різними термінами. Їх звуть: «ковер», «одіяло». Такі різні назви не випадкові, вони відбиваються й на композиції цього мальовання; у селах, де кажуть «ковер», у композиції мальовання задержується зв'язок з тканим українським килимом; та бачивши цей килим дедалі рідше,